

2019

Budgetförutsättningar

Socialnämnden i Järfälla

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. SAMMANFATTNING	2
2. ANSVARSOMRÅDE	4
3. MÅL OCH STYRDOKUMENT FÖR SOCIALNÄMNDEN	5
4. HANDLINGSPLAN TILL MILJÖMÅLEN	13
5. EKONOMI	14
6. FRAMÅTBlick	19
7. KÄNSLIGHETSANALYS	20
8. SAMMANSTÄLLNING I EKONOMISKA TERMER AV NÄMNDENS FÖRSLAG TILL KOMMUNFULLMÄKTIGE	20
9. SAMMANSTÄLLNING AV ÅTGÄRDER OCH BERÄKNADE EFFEKTER AV KOSTNADSMINSKINGAR	21
10. ÄSKANDE OM MEDEL FÖR VOLYMFÖRÄNDRINGAR INOM ÄLDREOMSORG	22
11. ÄSKANDE OM MEDEL FÖR VOLYMFÖRÄNDRINGAR INOM FUNKTIONSHINDER	23
12. ÄSKANDE OM MEDEL FÖR VOLYMFÖRÄNDRINGAR INOM INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG	24

Bilagor

1. Redovisning av investeringsäskanden 2019 och investeringsplan 2020-2021
2. Peng för verksamhet med kundval 2019

1. SAMMANFATTNING

Nämndens största utmaningar 2019:

Förvaltningsgemensamt

Med expansionen i Järfälla kommer kostnaderna att stiga då volymerna av ärenden och insatser kommer att öka inom samtliga områden för socialförvaltningen. Även fler boenden än tidigare kommer att behöva byggas, så som exempelvis äldreboenden.

I senaste befolkningsprognoser kan det dock konstateras att befolkningsnettot till kommunen inte ökat i samma grad som prognostiserat. Det råder en rörlighet av invånare mellan kommunerna där många flyttar in och ut från kommunen. Dock omfattas socialförvaltningens målgrupper inte av denna rörlighet utan att antal personer med behov ökar enligt prognos.

En av de största utmaningarna för förvaltningen är att rekrytera och behålla kompetent personal. En mängd åtgärder har vidtagits för att underlätta, men utmaningen kvarstår särskilt bland legitimerad personal.

I de budgetförutsättningar som föreslås finns ingen uppräknig från föregående år med, dock har socialförvaltningen ökade kostnader utifrån pågående avtal samt lönerrevision vilket kommer att hanteras genom effektivisering av verksamheten. Fokus kommer att vara en sammanhållen socialförvaltning, dvs. en effektiv förvaltning med stödresurser på rätt plats och i rätt tid, men även en socialförvaltning som utför det som är lagstadgat och tvingande. Frivilliga insatser kommer att utredas och lyftas till nämnd för översyn, vidare kommer avgiftsnivåer och ersättning till utförare att ses över inför 2019.

Införande av äldrenämnd bedöms riskera att målgruppen faller mellan stolarna, ökade kostnader i arvoden men även dubbel administration, samt förlorad helhetssyn av det sociala området.

Vid årsskiftet planeras även tillståndsplikt från IVO att införas för kvinnojour och hemtjänst, vilket troligtvis kommer att påverka krav och förutsättningar för dessa utförare.

Äldreomsorg och funktionshinder

Inom området personlig assistans LSS kvarstår stora utmaningar under kommande år. Volymutvecklingen har senaste åren varit kraftig, utöver förskjutningen av kostnader till kommunen från försäkringskassan sker även ett ökat inflöde av ansökningar från personer som flyttar in till kommunen. I bokslutet för 2017 är det 44 600 timmar fler än budgeterat och motsvarar ett underskott på cirka 13,1 mnkr. Helårsprognosen per maj för 2018 görs bedömningen att volymutvecklingen fortsätter med ytterligare en volymökning med cirka 25 000 timmar och ett underskott på cirka 7,6 mnkr. Volymutveckling från den nivån som fanns i december 2017 ligger inte i förvaltningens budgetram.

Under senaste mandatperioden har socialnämnden fått statliga bidrag om ca 12 mnkr per år för ökad bemanning inom äldreomsorgen. Om detta avslutas kommer personal som utfört arbetet enligt satsningen behöva sluta. Fokus har främst varit på nattbemanningen och aktiviteter för de äldre.

Socialnämnden har gett socialförvaltningen i uppdrag att utreda ett införande av förenklad biståndshandläggning utifrån det nya lagförslag som förväntas träda i kraft sommaren år 2018. Vid ett införande förutsätts en översyn av ersättning till utförare samt justerat avgiftssystem mot brukare.

Regeringen vill under 2019 satsa på stärkt trygghet för äldre genom ny välfärdsteknik. Avsikten med satsningen är att skapa ökad trygghet för de äldre och samtidigt avlasta personalen så de får mer tid till den äldre. Fördelningen av statsbidraget är ännu inte fastställt.

Individ- och familjeomsorg

Uppgifter från Socialstyrelsens hemlöshetsmätning år 2017 visar att hemlösheten i Järfälla kommun ökat markant jämfört med år 2011. Att personer saknar boende bidrar till ökade kostnader inom hela Individ- och familjeomsorgen. Tillfälliga boenden, drogfria stödboenden, kvinnojourer är några av de insatser som beviljas som ett resultat av bostadsbristen. Socialförvaltningen har genom ett initiativ från socialnämnden fått i uppdrag att utreda/ kartlägga hemlösheten i Järfälla med fokus på barn samt att förslag till åtgärder ska presenteras. FOU nordväst är vidtalad för att genomföra uppdraget med start under hösten 2018. Förslag till åtgärder och kostnadsanalys presenteras under år 2019. Socialnämnden har ett ansvar för akut bostadslösa personer och socialnämnden är också tydliga med att inga människor ska sova på gatan varför dessa kostnader är svåra att påverka om inte bostäder tillgängliga för målgrupperna byggs.

Insatser till personer utsatta för våld i nära relation har ökat mycket de senaste åren och särskilt efter metoo-rörelsen i höstas. Detta är en viktig del i det trygghetsskapande arbete som kommunen satsar på. Våld i nära relation inbegriper även hedersrelaterat våld och förtryck. Kostnaderna för området har ökat kontinuerligt sedan år 2013 och en betydande kostnadsökning har skett sedan år 2016.

Den psykiska ohälsan bland barn och vuxna fortsätter att öka. Detta medför mer kostsamma insatser då kompetens inom både det sociala, men också psykiatriska området krävs.

Till budget för år 2018 fick socialförvaltningen i uppdrag att utreda start av en familjecentral i Barkarby. Utredning pågår och ska redovisas i slutet av året. Vid ett genomförande kommer det innebära behov av utökade lokal- och personalresurser.

2. ANSVARSOMRÅDE

Socialnämnden ansvarar för äldreomsorg, funktionshinder, individ- och familjeomsorg exkl. familjerätten, den kommunala hälso- och sjukvården samt uppgifter inom det bostadssociala området (bostadsanpassningsbidrag).

Äldreomsorg

Den kommunala äldreomsorgen syftar till att skapa förutsättningar för människor med olika funktionsnedsättningar orsakade av åldrande eller sjukdom, att kunna leva ett så fullvärdigt och självständigt liv som möjligt.

Området äldreomsorg ansvarar för stöd och omsorg enligt socialtjänstlagen till vuxna personer. Området ansvarar även för viss hälso- och sjukvård (HSL) i särskilt boende och dagverksamhet.

Funktionshinder

En funktionsnedsättning kan innebära många olika begränsningar i möjligheterna att leva som andra. Det kommunala stödet till personer med funktionsnedsättning är inriktat på att ge den enskilde förutsättningar att leva som andra genom att ge stöd och service som stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Verksamheten vänder sig till personer som omfattas av Lagen om stöd och service till vissa funktionsnedsatta (LSS) eller socialpsykiatri (under 65 år). Området ansvarar även för viss hälso- och sjukvård (HSL) i särskilt boende/bostad med särskild service och sysselsättning och daglig verksamhet.

I verksamhetsområdet ingår även bostadsanpassning för alla åldrar (vuxna).

Individ- och familjeomsorg

Individ- och familjeomsorgens uppdrag är att vara ett skydds nät och en garanti för att de som bor eller vistas i kommunen får den hjälp och det stöd de behöver för att kunna leva i ekonomisk och social trygghet och på jämlika villkor. Biståndet ska utformas så att det stärker den enskilde att leva ett självständigt liv. Individ- och familjeomsorgen har ett uttalat ansvar för barn och unga som riskerar att fara illa, personer med missbruks- och spelproblem, personer som inte kan försörja sig på egen hand, personer utsatta för våld i nära relation, för ensamkommande barn och unga samt för mottagandet av kvotflyktingar.

Övrigt

Socialnämnden har även ansvar för serveringstillstånd och tillsyn enligt alkohollagen, tillsyn över handel med tobaksvaror och nikotinläkemedel, dödsboudredningar och föreningsbidrag till verksamhetsanknutna frivilligorganisationer. Socialnämnden ansvarar också för psykiskt och socialt omhändertagande när kriser och katastrofer inträffar i kommunen.

3. MÅL OCH STYRDOKUMENT FÖR SOCIALNÄMNDEN

De kommungemensamma inriktningsmålen ska vara styrande för nämnderna på så vis att nämnderna ska formulera effektmål med tillhörande indikatorer som härleds ur kommunens fyra inriktningsmål. Socialnämndens effektmål för 2019 motsvarar de fastställda målen för år 2018.

Framtida tillväxt (inriktningsmål)

Invånarantalet i Järfälla ska öka och kommunen som organisation ska på alla nivåer ha beredskap att möta expansionen. Kommunen ska erbjuda en blandning av boende- och upplåtelseformer samt boende som passar för alla livets skeden, behov och livssituationer. Arbetslösheten bland Järfällaborna ska minska. Antalet arbetstillfällen i kommunen ska öka och fler företag ska etablera sig i kommunen. Järfälla ska även attrahera fler besökare och erbjuda olika typer av attraktiva besöksmål.

Effektmål:	Indikatorer / resultatmåt:	Uppföljning / mätmetod:	Redovisningsform:
1. Socialtjänsten ska ytterligare stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv.	1. Tiden som klient uppbär försörjningsstöd skall minska jämfört med föregående år. (IFO) 2. Ej återaktualiserade barn och ungdomar ett år efter insats ska öka jämfört med föregående år. (IFO) 3. Andel boendeplatser enligt LSS §9.9 där den boende har möjlighet till en individuellt anpassad aktivitet per dag utanför bostaden ska öka i jämförelse med föregående år. (FO)	1. Egen statistik 2. Kommunernas kvalitet i korthet 3. Öppna jämförelser	Tertial 1 Delårsbokslutet Verksamhetsberättelsen
2. Socialtjänsten ska ytterligare stärka barnrättsperspektivet inom individ- och familjeomsorg och funktionshinders verksamheter.	1. Andel barnkonsekvensanalyser i ärenden till nämnd som berör barn ska var 100 %. (Förvaltningsövergripande)	1. Egen statistik	Tertial 1 Delårsbokslutet Verksamhetsberättelsen

Kvalitativ välfärd (inriktningsmål)

Järfällaborna ska erbjudas bästa möjliga välfärdstjänster för sina skattepengar. Kommunalt finansierade verksamheter ska bedrivas effektivt, med ständigt förbättrade resultat och hög brukarupplevd kvalitet avseende såväl verksamhetens innehåll som personalens bemötande. Kvalitet och uppföljning ska vara det styrande för alla kommunalt finansierade tjänster.

Effekt mål:	Indikatorer / resultatmätt:	Uppföljning / mätmetod:	Redovisningsform:
<p>3. Socialtjänsten ska ytterligare verka för ökad livskvalitet och ett bättre liv för den enskilde.</p>	<p>1. Andel brukare som är nöjda med sitt särskilt boende ska öka i jämförelse med föregående år. (ÄO)</p> <p>2. Andel brukare som är nöjda med sin hemtjänst ska öka i jämförelse med föregående år. (ÄO)</p> <p>3. Antalet SIP (samordnad individuell plan) ska öka i jämförelse med föregående år. (FO/IFO)</p> <p>4. En standardiserad metod för uppföljning, ASI uppföljning, ska genomföras med minst 90 % av vuxenhetens klienter med missbruksproblematik (IFO).</p> <p>5. Andel öppenvårdsinsatser i förhållande till alla insatser som barn och unga beviljas ska öka jämfört med föregående år (IFO).</p> <p>6. Andel öppenvårdsinsatser på hemmaplan ska i förhållande till totala antalet öppenvårdsinsatser</p>	<p>1-2, 8 och 10. Öppna jämförelser, socialstyrelsens brukarundersökning 3-7 och 9. Egen statistik</p>	<p>Tertial 1 Delårsbokslutet Verksamhetsberättelsen</p>

	<p>som beviljas öka jämfört med föregående år (IFO).</p> <p>7. Av andel avslutade öppenvårdsinsatser ska minst 80 % ha lett till positiv förändring för den enskilde/familjen (IFO).</p> <p>8. Andel brukare som är nöjda med bemötandet (hemtjänst och särskilt boende) ska bibehållas på nuvarande höga nivå. (ÄO)</p> <p>9. Snabbare normalisering av boendesituationen för våldsutsatta. (IFO)</p> <p>10. Andel som uppger att maten smakar bra ska öka i jämförelse med föregående år. (ÄO)</p>		
<p>4. Socialtjänstens verksamheter ska vara mer kunskapsbaserade, tillgänglig, effektiv och av god kvalitet.</p>	<p>1. Öka andel evidensbaserade och strukturerade behandlingsinsatser inom kommunens egna öppenvård. (IFO)</p> <p>2. Förvaltningsdomstol ska fastställa minst 90 % av nämndens beslut som har överklagats. (Alla, myndighet)</p>	<p>1-2. Egen statistik</p>	<p>Tertial 1 Delårsbokslutet Verksamhetsberättelsen</p>

Miljö och klimat (inriktningsmål)

Järfälla ska vara en föregångskommun i klimat- och miljöfrågor. Kommunen ska ha effektiv och miljöanpassad energi- och resursanvändning. Kommunen ska också verka för att öka medborgarnas miljömedvetenhet.

Effektmål:	Indikatorer / resultatmätt:	Uppföljning / mätmetod:	Redovisningsform:
5. Socialtjänsten ska minska sin negativa miljöpåverkan.	1. Andel miljöklassade fordon ska vara 100 %. (Alla, myndighet) 2. Elförbrukningen (lokaler) ska minska per årsarbetare jämfört med föregående år. (Alla, myndighet) 3. Pappersförbrukningen ska minska per årsarbetare jämfört med föregående år. (Alla, myndighet) 4. Andel inköp av ekologiska livsmedel i produktionsköken inom ÄO ska öka årligen med 5 %. (ÄO)	1-4. Egen statistik	Tertial 1 Delårsbokslutet Verksamhetsberättelsen

Demokrati, öppenhet och trygghet (inriktningsmål)

Alla kommunens verksamheter ska aktivt arbeta för inkludering och motverka alla former av diskriminering och segregation. Järfällaborna ska erbjudas möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande i utvecklingen av det egna närområdet. Arbetet för en tryggare kommun ska prägla all verksamhet i Järfälla, och omfatta såväl förebyggande insatser som aktivt trygghetsskapande åtgärder. Fler mötesplatser och ett rikare kultur- och fritidsutbud ska vara en grundbult i trygghetsarbetet.

Effektmål:	Indikatorer / resultatmätt:	Uppföljning / mätmetod:	Redovisningsform:
6. Socialtjänstens verksamheter ska präglas av öppenhet, delaktighet och trygghet.	1. Andel brukare som upplever trygghet när deras beviljade insatser (hemtjänst och särskilt boende) utförs ska öka jämfört med föregående år. (ÄO) 2. Andel barn som görs delaktiga i förhandsbedömning och utredningar som rör dem ska öka jämfört med föregående år (IFO). 3. Familjeplacerade	1. Öppna jämförelser 2-4. Egen statistik 5. Öppna jämförelser	Tertial 1 Delårsbokslutet Verksamhetsberättelsen

	<p>barn som upplever trygghet i familjehemmet ska öka jämfört med föregående år (IFO).</p> <p>4. Öka brukar-medverkan för individer som berörs av vuxenhetens verksamhet i jämförelse med föregående år. (IFO)</p> <p>5. Andel barnfamiljer med långvarigt försörjningsstöd ska minska jämfört med föregående år. (IFO)</p>		
--	---	--	--

Effektmålen under respektive inriktningsmål bedöms uppfyllda när antalet tillhörande indikatorers målvärden är uppnådda enligt följande:

- Effektmål 1: Av tre indikatorer ska två vara uppnådda.
- Effektmål 2: Av en indikator ska en vara uppnådd.
- Effektmål 3: Av tio indikatorer ska sju vara uppnådda.
- Effektmål 4: Av två indikatorer ska två vara uppnådda.
- Effektmål 5: Av fyra indikatorer ska tre vara uppnådda.
- Effektmål 6: Av fem indikatorer ska fyra vara uppnådda.

Enligt kommunstyrelseförvaltningens anvisningar kommer effektmålen med tillhörande indikatorer att följas upp tertial 1, delår 2 och vid årsbokslutet.

Styrdokument

Strategier, handlingsplaner, direktiv och policydokument fastställda för Järfälla kommun ska vara styrande och genomsyra nämndens och verksamheternas arbete.

Naturligt är att vissa styrdokument har större inverkan än andra på nämndens och verksamheternas arbete och prioriteringar behövs ibland göras för att nå bättre måluppfyllse.

Riskanalys

Järfälla står inför en ekonomisk situation med många utmaningar. Socialnämnden behöver därför ständigt se över möjligheten att effektivisera. Det kommer fortsatt krävas förändringar och flexibilitet för att ha budget i balans.

Ekonomisk planering och prognostisering av Socialnämndens verksamheter måste alltid följas av reservationer för oförutsägbara behov och händelser. De insatser som nämnden ansvarar för är ofta reglerade enligt rättighetslag och därför utanför nämndens möjlighet att påverka eller avvisa.

Socialnämnden påverkas av olika aktörer till exempel försäkringskassan och landstinget som i hög grad kan påverka avdelningarnas budget.

Socialnämnden använder följande riskmatris för att analysera och riskbedöma verksamhetsområdena:

Sannolikhet	Påverkan					
		Obetydlig	Mindre	Medel	Allvarlig	Förödande
		1	2	3	4	5
Nästan säker	5	Hög	Hög	Extrem	Extrem	Extrem
Trolig	4	Medel	Hög	Hög	Extrem	Extrem
Medel	3	Låg	Medel	Hög	Extrem	Extrem
Mindre	2	Låg	Låg	Medel	Hög	Extrem
Osannolik	1	Låg	Låg	Medel	Hög	Hög

Den vita markeringen i matrisen är ett exempel på riskacceptans. Bruttoreisk vilken värderas som låg eller medel prioriteras inte och nettoreisk värderas då som acceptabel.

Riskbedömningen enligt nedan utgår från en bedömning av sannolikhet/påverkan. Bedömningen ger ett riskvärde, t ex $3 \times 3 = 9$ och $4 \times 3 = 12$. Där risk överstiger riskvärde 10 har förvaltningen ett prioriterat fokus med en rad åtgärder.

Nedan framgår de områden som bedöms ligga över riskvärde 10 uppdelat per inriktningsmål.

Inriktningsmål: Framtida tillväxt

Järfälla kommer de närmaste åren vara en av de snabbast växande kommunerna i Stockholmsregionen. Med expansionen av Järfälla kommer kostnaderna att stiga då volymerna av ärenden och insatser kommer att öka inom samtliga områden för socialförvaltningen. Även fler boenden än tidigare kommer att behöva byggas, såsom exempelvis äldreboenden. Risk föreligger också att driftkostnader för dessa boenden kommer vara högre än nuvarande då priserna på nyproduktion ökat kraftigt. Dessutom kommer det sannolikt innebära ökat behov av resurser och även lokaler då förvaltningen redan idag använder ytorna maximalt. Rekrytera och behålla medarbetare är och kommer att vara en av de allra största utmaningarna för förvaltningen.

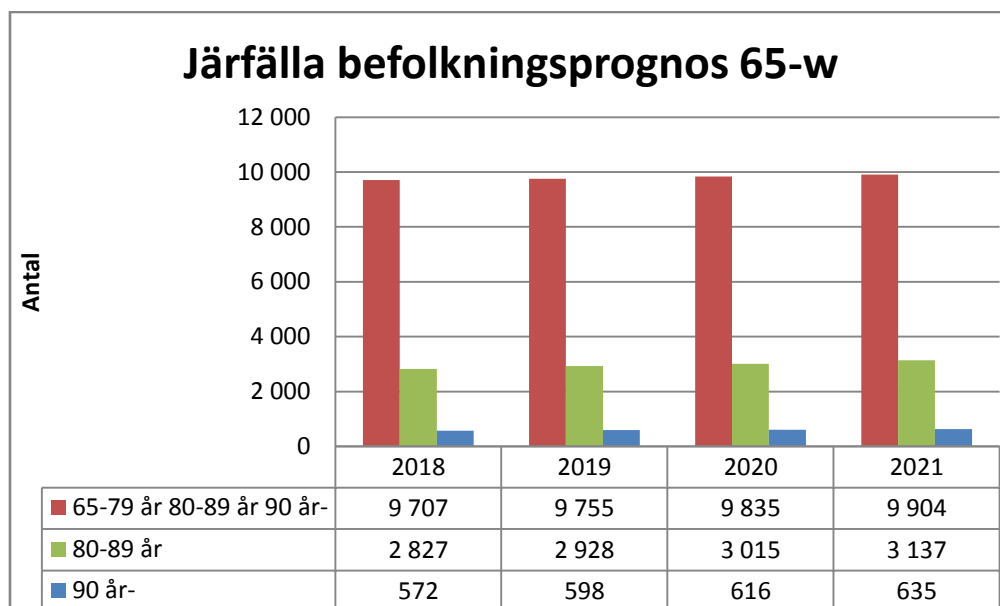
Heltidsfrågan är även en stor fråga för socialförvaltningen där utmaningen består av att dels hitta former för heltid som inte är kostnadsdrivande samt att säkerställa att personal finns verksam utifrån behoven hos dem vi är till för.

Inriktningsmål: Kvalitativ välfärd

Den äldre populationen fortsätter att växa. Det är av stor vikt att nya boenden framöver inte blir försenade. Då detta kan påverka kösituationen och därmed öka behovet att köpa dyra externa platser. Det kan också innebära att personer med stort behov av omsorg bor kvar i ordinärt boende och påverkar hemtjänststimarna kraftigt.

Om vallöfte med att garantera att alla invånare över 80 år får ett trygghetsboende verkställs ställer även det krav på ökad platstillgång inom såväl särskilt boende som andra

mellanboendeformer. En upphandling av särskilt boende enligt LOV eller ramavtal behöver genomföras för att säkra platstillgång.

I ovan diagram prognostiseras ökningen av befolkningen som är 65 år eller äldre. Åldersintervallen i diagrammet är enligt den modell kommunen använder sig av för att beräkna behovet av tilldelning av medel på grund av volymökningar.

Järfälla kommuns invånare blir som i många andra kommuner allt äldre. Trots att många av dessa personer är friska långt upp i åldern så kommer antalet personer som har behov av vård och omsorg att öka över tid. Järfälla kommun eftersträvar att kunna erbjuda personer som behöver ett särskilt boende en boendeplats inom kommunen.

För att klara kommande utmaningar med ökat inflöde av brukare/klienter och en befolkningsstruktur där det finns stora pensionsavgångar och minskad andel förvärvsarbetande personer måste socialförvaltningen ta nya grepp. En viktig del är digitalisering. Nu sker en del förändringar i lagstiftning för att möjliggöra digitalisering men utöver det måste en fungerande infrastruktur i de lokaler där verksamhet bedrivs finnas på plats. Många verksamheter kan inte fullgöra sitt uppdrag på ett säkert sätt då infrastruktur och möjlighet till åtkomst av wi-fi och kommunens nätverk är otillräcklig. IT är en utmaning och ett utvecklingsområde för kommande år.

Den nya betalningsansvarslagen – (Lusen) trädde i kraft 1 januari 2018 vilket innebär stora konsekvenser för kommunen. Handlägningsprocessen behöver effektiviseras för ett snabbare arbetsflöde, vilket kan kräva utökade handläggaresurser. Lagen innebär bland annat att minska antalet dagar från det att person är medicinskt färdigbehandlad till hemgång från 5 dagar till 3 dagar och inom socialpsykiatri minskas från 30 dagar till 3 dagar.

Inom funktionshinderområdet sker i stort sett inget utflöde och antalet brukare ökar för varje år. Det råder fortsatt behov av flera grupp- och servicebostäder. Framförhållning och god

planering är viktigt för att tillgodose de behov som finns och för att undvika att tvingas köpa dyra externa platser samt undvika sanktionsavgifter för kommunen.

Inom LSS-boendena är trenden att omvård behovet ökar hos de boende vilket i sin tur genererar ökade vårdtyngdskostnader. En anledning till det ökade behovet är att de boende blir äldre och har mer somatiska besvär. Avdelningen behöver följa utvecklingen gällande de ökade behoven de kommande åren.

Inom området personlig assistans kvarstår utmaningar under kommande år, dels handlar det om ny rättspraxis som har resulterat i att Försäkringskassan tillämpar striktare bedömningar gällande assistansersättning. Detta leder till att fler söker personlig assistans hos kommunen då de nekas assistansersättning av Försäkringskassan. Dels handlar utmaningarna om att volymerna fortsatt ökar och att fler personer ansöker om personlig assistans. Ytterligare en utmaning kommunen står inför är att det pågår en nationell utredning om LSS som ska vara klar i oktober 2018. Vi vet ännu inte vad utredningen kommer att innebära och detta kräver löpande omvärldsbevakning.

Befolkningstillväxten i åldrarna 0-65 år beräknas öka mellan år 2017 och år 2020. Denna ökning gäller både barn, unga och vuxna. Alla de som flyttar till Järfälla har inte en egen bostad utan bor i andra hand eller inneboende ofta i osäkra kontraktsformer. Kommunen har ett ansvar att ta emot nyanlända enligt bostättningslagen. I dagsläget får dessa personer ett tillfälligt boende vid ankomsten som sedan upphör. Nyanlända och ensamkommande barn som mottagits i Järfälla kan under vissa omständigheter få hit sin familj. Alla dessa komponenter medför att hemlösheten kommer att öka ytterligare i kommunen och ställa stora krav på Individ – och familjeomsorgen (IFO) som har det yttersta ansvaret för att människor inte far illa. Kostnaderna och arbetsinsatsen förknippade med boendefrågor växer konstant i Järfälla som i andra kommuner.

Det förebyggande arbetet tillsammans med andra förvaltningar som också möter barn är ett mycket viktigt för att minska riskerna för att problemet ska öka ytterligare. I regeringens satsning Psykisk hälsa har förvaltningen sökt medel för att bli utveckla "Första linjens psykiatri", ett samarbete mellan socialtjänst, skolhälsovård samt vårdcentraler. Detta är en mycket viktig insats som ska ske i samverkan för att barn tidigt ska få hjälp vid psykisk ohälsa.

Inriktningsmål: Miljö och klimat

Järfälla ska vara en föregångskommun i klimat- och miljöfrågor. Detta samtidigt som kommunen kommer att växa betydande de närmaste åren. Det kommer innebära en stor utmaning att ha en budget i balans när nya äldreboende, grupp- och servicebostäder ska byggas då det tenderar till att bli mycket dyrare än tidigare, dels på grund av att nyproduktionskostnader allmänt ökar markant men också dels när nyproduktion ska miljöanpassas.

Inriktningsmål: Demokrati, öppenhet och trygghet

Fler personer än tidigare får en diagnos som gör att de omfattas av LSS. Många får diagnos redan som små barn. Den medicinska utvecklingen gör även att det är fler som överlever och

tillfrisknar efter svåra olyckor och sjukdomar men då ofta med funktionsnedsättningar som hindrar vardagen. Inom funktionshinderområdet sker i stort sett inget utflöde. Antalet brukare ökar för varje år.

De ökade kraven inom arbetsmarknaden gör att det är fler personer med funktionsnedsättningar som har behov av daglig verksamhet eller sysselsättning då man inte klarar av de ökade kraven som arbetsmarknaden ställer.

Förvaltningen kan konstatera ett ökat antal anmälningar inom individ- och familjeomsorg och då främst inom barn och ungdom.

Inflödet till barn- och ungdomsenheterna ökade under år 2017 och har fortsatt att öka markant första kvartalet år 2018. Den psykiska ohälsan bland barn och vuxna fortsätter att öka. Detta medför mer kostsamma insatser då kompetens inom både det sociala, men också psykiatriska området krävs och för att uppfylla lagstiftarens krav behöver antalet socialsekreterare utökas. Att ha tillräckligt med medarbetare på plats har hittills varit en framgångsrik strategi för att hålla nere kostnaderna.

Inom Vuxenenheten är det allt fler personer som har kontakt med förvaltningen på grund av missbruksproblem som också är samsjuka. De samsjuka har både en psykiatrisk och en missbruksproblematik. Detta ställer högre krav på de insatser som beviljas och insatserna är mer kostnadsdrivande.

Med den planerade expansionen av Järfälla kommer volymerna av ärenden och insatser att öka ytterligare. Dessutom bedöms bostadsbristen även framöver vara betydande och kostnadsdrivande. Den rådande bostadsbristen riskerar att leda till extra kostsamma lösningar i form av boenden på hotell, men också dyrare externa placeringar. Förvaltningen har fått tillgång till fler lägenheter för sociala kontrakt och jobbar aktivt för att förebygga vräkningar. Socialstyrelsen skriver i sin hemlöshetsrapport ”Det krävs dock också ett gemensamt strategiskt arbete som omfattar flera politikerområden, både på nationell och på lokal nivå, för att motverka hemlösheten.” Det räcker alltså inte med det arbete som socialtjänsten kan göra.

Det kommer även fortsättningsvis vara svårt att komma in på arbetsmarknaden för de med låg utbildningsnivå, liten erfarenhet och med psykosociala problem. Extra insatser och resurser behöver även fortsättningsvis riktas mot de grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden, både från Arbetsförmedlingen och från kommunens verksamheter.

4. HANDLINGSPLAN TILL MILJÖMÅLEN

Miljöplan 2016-2024 för Järfälla kommun med bolag är ett styrande dokument som antogs av kommunfullmäktige i oktober 2016. Där beskrivs övergripande kommunens miljömål, och stor vikt läggs vid minskad klimatpåverkan och på att uppnå en hållbar konsumtion. I den förra miljöplanen betonade man vikten av att skapa förutsättningar för en hållbar utveckling för alla som bor, arbetar och verkar i kommunen, och med denna vision i grunden, ges goda möjligheter till ett fortsatt gott resultat för kommunens miljöarbete. För att minska kommunens miljöpåverkan arbetar Järfälla kommun med miljödiplomering enligt en nationell standard som heter Svensk Miljöbas.

Socialnämndens verktyg för att uppnå kommunens övergripande miljömål är just att arbeta med miljödiplomering och att de mål som är aktuella att arbeta med under 2019 är kopplade

till socialförvaltningens mest betydande miljöaspekter. Med detta menas att man prioriterar att arbeta med de områden där graden och omfattningen av miljöpåverkan bedöms som mest betydande.

I december 2016 genomfördes en tredjepartsrevision över socialförvaltningens miljöarbete. Efter en utvärdering av denna revision, erhöll socialförvaltningen ett diplom utfärdat av Svensk Miljöbas som är giltigt fram till och med december 2018, och vi arbetar nu efter en ny handlingsplan med nya mål anpassade efter kommunens reviderade miljöplan.

De övergripande områden som socialförvaltningen nu arbetar med är följande:

- *Transport – kopplat till kommunens övergripande mål att energin som används i kommunens och bolagens egna verksamheter ska vara fossilfri år 2025, samt att de fossila utsläppen från tjänsteresor inom kommunen ska minska med 50 % från 2015 till 2025.*
- *Inköp av varor och tjänster – kommunens övergripande mål är att andelen ekologiskt producerade livsmedel som köps in till kommunala verksamheter ska uppgå till 65 procent år 2020.*

Handlingsplan

Kartläggning av vilken typ av bilar som finns, vilket bränsle som används, i vilken omfattning dessa fordon används pågår, och återrapportering presenteras för ledningen på förvaltningen under senare delen av år 2019.

Inköpsrutiner ses över så fler av de varor som köps in har ekologisk märkning. Avstämningsmöten hålls under året och vid behov tas kontakt med upphandlingsenheten för att om möjligt påverka utbudet hos upphandlade företag.

5. EKONOMI

Förutsättningar inför budget 2019

Nämndens resultat för 2017 var ett underskott om 19,3 mnkr. Underskottet beror främst på den markanta volymökningen för personlig assistans LSS. Antalet timmar blev 44 600 timmar mer än budgeterat och motsvarar ett underskott på ca 13,1 mnkr.

Den volymkompensation förvaltningen tilldelades i budgeten för 2018 inom funktionshinder medgav inte någon volymökning utan täckte bara volymökningen som skedde under 2017.

Ram för 2019

Kommunstyrelsens beslut om preliminära nämndvisa ramar innebär en nolluppräknings av nämndernas skattefinansierade kostnadsramar (exklusive kapitalkostnader).

Nedan redovisas de ekonomiska ramarna för socialnämndens verksamhet.

År 2019

Verksamhet (tkr)	Kostnad	Intäkt	Nettokostnad = Kommunbidrag 2019	Kommunbidrag 2018
Socialnämnden	-1 584 044	228 372	-1 355 672	-1 355 672
Summa	-1 584 044	228 372	-1 355 672	-1 355 672

I kommunfullmäktiges beslut i november/december 2018 kommer det inom ramen för kommunstyrelsens föfogandeanslag finnas medel för volymökningar bland annat för demografiska förändringar. Det tillkommande resursbehovet för äldreomsorg beräknas utifrån andelen äldre i befolkningen. För funktionshinder beräknas volymmedel utifrån en behovsinventering. För individ- och familjeomsorg beräknas tillkommande resursbehov utifrån prognostiserad befolkningsutveckling och kostnad IFO/invånare.

Det totala äskandet för volymförändringar 2019 är 44,3 mnkr, varav äldreomsorg 15,7 mnkr, funktionshinder 20,2 mnkr och individ- och familjeomsorg 8,4 mnkr.

För att få fram behovet av eventuella effektiviseringar är hänsyn tagen till beräknade volymökningar. Budgetramarna innebär krav på effektiviseringar och verksamhetsanpassningar inom flera områden på cirka 33 mnkr, se sammanställning av åtgärder och beräknande effekter av kostnadsminskningar.

Nedan redovisas de ekonomiska ramarna för socialnämndens olika områden.

År 2019

Verksamhet (tkr)	Kostnad	Intäkt	Nettokostnad = Kommunbidrag 2019	Kommunbidrag 2018
Politik	-1 672	0	-1 672	-1 672
Gemensamt	-36 985	1 000	-35 985	-35 985
Äldreomsorg	-599 303	63 172	-536 131	-536 131
Funktionshinder	-595 635	82 200	-513 435	-513 435
Individ- och Familjeomsorg	-350 449	82 000	-268 449	-268 449
	-1 584 044	228 372	-1 355 672	-1 355 672

Förvaltningens bedömning är att löne- och prisutvecklingen år 2019 generellt kommer att vara på 2,5 procent.

För att inga ytterligare budgetförstärkningar ska vara nödvändiga är det även antaget att föreslagna volymmedel inom äldreomsorg, funktionshinder och individ- och familjeomsorg antas. Budgeten utgår också ifrån att avgifterna höjs så att det reellt innebär 1 procent mer i intäkter, samt att maxtaxan/högekostnadsskyddet enligt 8 kap 5 § SoL höjs till högsta tillåtna nivå.

- **Volymer (planerad/budgeterad volym) äldreomsorg**

Dessa insatser utgör idag kända behov för 2019. Den planerade produktionen förutsätter att socialnämnden tillförs de volymmedel som motsvarar volymförändringen.

Delområde	Insats	Bokslut 2017	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020	Budget 2021
Ordinärt boende	Hemtjänst, timmar	466 258	479 300	479 300	488 900	498 700
	Avlösarservice, timmar	3 710	4 200	4 285	4 370	4 450
	Ledsagarservice, timmar	11 259	11 300	11 525	11 755	11 990
	Korttidsplatser Dygn	34	31	31	31	31
	Dagverksamhet dagar demens	4 357	3 700	3 775	3 850	3 930
	dagar social	4 064	4 300	4 385	4 470	4 560
Särskilt boende	Äldreboende, lgh	414	414	468	477	477
	Dygn		149 040	168 480	171 850	171 850
	Köpta permanenta platser	13	17	17	17	17
	Dygn		6 205	6 205	6 330	6 330
Betalningsansvar	Betalningsansvar, dygn	2	30	30	30	30

*Köpta permanenta platser avser boendeplatser som köpts antingen beroende på platsbrist i kommunens egna särskilda boenden eller beroende på att brukarens behov inte kunnat tillgodoses inom kommunens särskilda boende på grund av t ex religion, språk, aggressivt beteende mm. Några boendeplatser har också köpts med stöd av den tidigare länsöverenskommelsen.

- **Volymer (planerad/budgerad volym) funktionshinder**

Dessa insatser utgör idag kända behov för 2019. Den planerade produktionen förutsätter att socialnämnden tillförs de volymmedel som motsvarar volymförändringen.

Delområde	Insats	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020	Budget 2021
Timrelaterat (antal timmar)	Hjälp i hemmet SoL	70 000	70 500	71 500	72 500
	Ledsagarservice SoL/LSS	28 000	28 500	28 900	29 300
	Avlösarservice	13 420	13 820	14 100	14 400
	Personlig assistans LSS	225 000	255 000	260 000	275 000
	Personlig assistans LASS	120 000	120 000	120 000	120 000
	Boendestöd SoL	34 000	34 500	35 000	35 500
Sysstämning (antal personer)	Dagverksamhet SoL	2	2	3	3
	Systämning SoL	120	120	121	122
	Daglig verksamhet LSS	260	270	275	280
Bostad med särskild service (antal personer)	Särskilt boende SoL	50	55	56	57
	Bostad med särskild service barn LSS	9	10	10	10
	Bostad med särskild service vuxna LSS	201	201	204	207
	Bostad med särskild service vuxna LSS, köpt plats	23	24	25	26
Korttidsvistelse (antal dygn)	Korttidsvistelse SoL	2 160	2 160	2 200	2 250
	Korttidsvistelse LSS	2 100	2 100	2 150	2 200
Korttidstillsyn (antal personer)	Korttidstillsyn	31	31	31	31
Övrigt (antal personer)	Kontaktperson SoL	49	49	49	49
	Kontaktperson LSS	62	62	62	62
	Trygghetstelefon SoL	120	120	120	120
	Omvårdnadsbidrag SoL	13	13	13	13
	Personligt ombud	2	2	2	2

- **Volymer (planerad/budgeterad volym) individ- och familjeomsorg**

Dessa insatser utgör idag kända behov för 2019. Den planerade produktionen förutsätter att socialnämnden tillförs de volymmedel som motsvarar volymförändringen.

Individ- och familjeomsorg

Delområde	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020	Budget 2021
HVB Vuxna Missbruk				
Bruttokostnad, mnkr	9,5	11,8	12,3	12,9
Antal vård dygn	5 267	6 950	7 050	7 150
Kostnad/vård dygn kr	1 804	1 700	1 750	1 800
Antal helårsplatser	14,4	19,0	19,3	19,6
Boende Vuxna övriga rel våld				
Bruttokostnad, mnkr		9,9	10,9	11,9
Antal vård dygn		7615	8074	8 500
Kostnad/vård dygn kr		1300	1350	1 400
Antal helårsplatser		20,9	22,1	23,3
HVB Barn och ungdom				
Bruttokostnad, mnkr	29,8	24,3	24,6	25,0
Antal vård dygn	6 677	5 651	5 655	5 682
Kostnad/vård dygn kr	4 463	4 300	4 350	4 400
Antal helårsplatser	18,3	15,5	15,5	15,6
Ekonomiskt bistånd				
Bruttokostnad, mkr	60	57	59	61

6. FRAMÅTBlick

Då Järfälla kommer växa markant de närmsta 10-15 åren kommer utmaningar kvarstå gällande stigande volymer av ärenden och insatser, men även att fler boenden än tidigare kommer att behöva byggas, såsom exempelvis äldreboenden. Risk föreligger också att driftkostnader för dessa boenden kommer vara högre än nuvarande då priserna på nyproduktion ökat kraftigt. Dessutom kommer det sannolikt innebära ökat behov av resurser och även lokaler då förvaltningen redan idag använder ytorna maximalt.

Rekrytering kommer även på längre sikt var en av de allra största utmaningarna för förvaltningen.

Bostadsbrist kommer också sannolikt på längre sikt kvarstå, vilket kommer att orsaka ökade kostnader inom Individ- och familjeomsorg. Tillfälliga boenden, drogfria stödboenden, kvinnojourer är några av de insatser som beviljas som ett resultat av bostadsbristen.

I det längre perspektivet utifrån befolkningsprognosen behövs ytterligare särskilda boenden och gruppboendestäder (LSS). Även verksamhet som daglig verksamhet, dagverksamhet, och mötesplatser behöver öka i takt med att invånarantalet ökar i kommunen. Ett nytt äldreboende i Kallhäll (Smedens äldreboende) är planerat till år 2020.

Kommunalisering av hemsjukvården i Stockholms län är tillsvidare vilande.

Regeringen föreslår att det i socialtjänstlagen (2001:453) ska införas en ny bestämmelse där kommunen kan erbjuda hemtjänst till äldre utan föregående behovsprövning. Förslaget ger kommunen utrymme att lägga fast vissa ramar för ett antal insatser som på sikt bör ge en lättare tillgänglig äldreomsorg och bidra till en mer jämlik tillgång till äldreomsorg. Socialförvaltningen har fått i uppdrag att utreda denna fråga och ta fram förslag på riktlinjer.

En Nationell översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen pågår och beräknas vara klar i oktober 2018 och kommer att ge effekter under 2019.

7. KÄNSLIGHETSANALYS

Volymökningar	Motsvarar en kostnadsökning med / år
Äldreomsorg	
1 000 timmar hemstjänst	390 tkr
En årsplats särskilt boende	780 tkr
Funktionshinder	
En årsplats särskilt boende enligt LSS för vuxna	1 960 tkr
En årsplats med särskilt boende enligt LSS under 23 år	1 700 tkr
En plats daglig verksamhet enligt LSS	230 tkr
1 000 timmar personlig assistans enligt LSS	300 tkr
Individ- och familjeomsorg	
En årsplats för placering på institutionsboende (barn och unga)	1 590 tkr
En årsplats för placering på institutionsboende (vuxna)	570 tkr
En tio procents ökning av genomsnittliga antalet biståndsmottagare per månad	620 tkr

8. SAMMANSTÄLLNING I EKONOMISKA TERMER AV NÄMNDENS FÖRSLAG TILL KOMMUNFULLMÄKTIGE

År 2019

Verksamhet (tkr)	Kostnad	Intäkt	Nettokostnad = Kommunbidrag 2019	Kommunbidrag 2018
Politik	-1 672	0	-1 672	-1 672
Gemensamt	-36 985	1 000	-35 985	-35 985
Äldreomsorg	-599 303	63 172	-536 131	-536 131
Funktionshinder	-595 635	82 200	-513 435	-513 435
Individ- och Familjeomsorg	-350 449	82 000	-268 449	-268 449
	-1 584 044	228 372	-1 355 672	-1 355 672

Kommunstyrelsens beslut om preliminära nämndvisa ramar innebär en nolluppräknig av nämndernas skattefinansierade kostnadsramar. Förvaltningens bedömning är att löne- och

prisutvecklingen år 2019 generellt kommer att vara minst 2,5 procent. Budgetramarna innebär krav på effektiviseringar och verksamhetsanpassningar på cirka 33 mnkr, se sammanställning av åtgärder och beräknade effekter av kostnadsminskningar. För en budget i balans så är det dessutom antaget att Socialnämnden får äskade volymmedel.

9. SAMMANSTÄLLNING AV ÅTGÄRDER OCH BERÄKNADE EFFEKTER AV KOSTNADSMINSKNINGAR

Givna budgetramarna innebär krav på effektiviseringar och verksamhetsanpassningar inom flera områden, se nedan.

(tkr)

Socialnämnden	2019
<u>Förvaltningsgemensamt</u>	
Avgifter	1 000
Maxtaxa	2 000
Effektivisering	14 000
- Schemaläggning	
- Organisation	
- Rekrytering	
Minskade konsulttjänster	3 000
Förändrad ersättningsmodell utförare	5 000
<u>Äldre- och funktionshinder</u>	
Handlingsplaner, ex område personlig assistans, nyckelfri hemtjänst	5 000
<u>Individ- och familjeomsorg</u>	
Handlingsplaner, ex område vuxen	3 000
Totalt:	33 000

10. ÄSKANDE OM MEDEL FÖR VOLYMFÖRÄNDRINGAR INOM ÄLDREOMSORG

2018-05-28 Modell för beräkning av verksamhetsvolym -ÄÖ

	Utfall 2016	Utfall 2017	Prognos 2018	Prognos 2019	Prognos 2020	Prognos 2021
65-79 år						
Antal i befolkning	9 665	9 680	9 707	9 755	9 835	9 904
Totalt antal vårdtagare	606	672	674	677	683	688
varav ord boende	511	571	573	575	580	584
varav särskilt bo	95	101	101	102	103	103
Servicenivå	6,27%	6,94%	6,94%	6,94%	6,94%	6,94%
80-89 år						
Antal i befolkning	2 604	2 720	2 827	2 928	3 015	3 137
Totalt antal vårdtagare	918	1047	1088	1127	1161	1208
varav ord boende	750	872	906	939	967	1006
varav särskilt bo	168	175	182	188	194	202
Servicenivå	35,25%	38,49%	38,49%	38,49%	38,49%	38,49%
90 år-						
Antal i befolkning	553	544	572	598	616	635
Totalt antal vårdtagare	505	425	447	467	481	496
varav ord boende	338	284	299	312	322	332
varav särskilt bo	167	141	148	155	160	165
Servicenivå	91,32%	78,13%	78,13%	78,13%	78,13%	78,13%
TOTALT						
Antal i befolkning	12822	12944	13106	13281	13466	13676
Totalt antal vårdtagare	2030	2145	2210	2273	2328	2394
varav ord boende	1599	1727	1778	1826	1868	1921
varav särskilt bo	430	417	431	445	456	470
varav bet ansvar	1	1	1	2	3	3

Modell för beräkning av ekonomiska konsekvenser- ÄÖ

	2016	2017	2018	2019	2020	2020
Periodisering 0,62						
Helårsvärdt exkl. bet ans	2025	2099	2183	2246	2302	2362
varav särskilt bo	429	408	426	440	452	464
varav ordinärt	1596	1691	1757	1806	1850	1898
Betalningsansvar	2	2	2	3	3	3
Totalt antal vårdtagare	2027	2101	2185	2249	2305	2366
Kostnad						
Särskilt boende å	270 093 000	264 214 000	275 929 327	284 925 232	292 399 537	300 320 378
Ordinärt boende å	251 157 000	256 522 000	266 513 776	274 029 706	280 689 184	287 969 971
Bet. ansvar å	0	0	0	0	0	0
Verksamh stöd å	0	0	0	0	0	0
Tot volymbero kost	521 250 000	520 736 000	542 443 104	558 954 938	573 088 721	588 290 349
Tillkommer gem ÄÖ	20 507	22 418	22 418	22 418	22 418	22 418
Avgår verksamh stöd	0	0	0	0	0	0
RAM för ÄÖ	521 270 507	520 758 418	542 465 522	558 977 356	573 111 139	588 312 767
Medel för volymökning	16 352 271	-512 089	21 707 104	16 511 834	14 133 783	15 201 628
Tillkomm omsorgsavg (3,2%)	523 273	-16 387	694 627	528 379	452 281	486 452
Tillkomm måltidsintäkt i särskilt bo (60 kr/dag)	269 520	-451 746	391 011	300 247	249 462	264 366
Summa ökade intäkter	792 793	-468 132	1 085 638	828 626	701 743	750 818
Medel för volymökning netto	15 559 478	-43 957	20 621 466	15 683 208	13 432 040	14 450 810
Snittkostnad						
Särskilt boende å	629 333	647 172	647 172	647 172	647 172	647 172
Ordinärt boende å	157 374	151 716	151 716	151 716	151 716	151 716
Bet. ansvar å	0	0	0	0	0	0
Verksamh stöd å	0	0	0	0	0	0

11. ÄSKANDE OM MEDEL FÖR VOLYMFÖRÄNDRINGAR INOM FUNKTIONSHINDER

Delområden	Insats	Lag	Budget 2018	Beräknade ökade volymer					Beräknade ökade kostnader	
				År 2019					År 2019	
				Antal timmar	Antal dygn	Antal personer	Summa	TOTALT	Ersättning	Kostnad
Timrelaterat	Hjälp i hemmet	SoL	70 000	500			500	70 500	387	193 500
	Ledsagarservice	SoL/LSS	28 000	500			500	28 500	304	152 000
	Avösarservice	SoL/LSS	13 420	400			400	13 820	304	121 600
	Personlig assistans	LSS	225 000	30 000			30 000	255 000	304	9 120 000
	Personlig assistans	LASS	120 000	0			0	120 000	304	0
	Boendestöd	SoL	34 000	500			500	34 500	357	178 500
							31 900			9 765 600
Sysselsättning	Dagverksamhet	SoL	2			0	0	2	119 000	0
	Sysselsättning	SoL	120			0	0	120	76 600	0
	Daglig verksamhet	LSS	260			10	10	270	208 000	2 080 000
						10				2 080 000
Boende	Särskilt boende	SoL	50			5	5	55	520 000	2 600 000
	Hälsa- och sjukvård i LSS							0		2 000 000
	Bostad med särskild service, barn	LSS	9			1	1	10	1 800 000	1 800 000
	Bostad med särskild service vuxna	LSS	201			0	0	201	400 000	0
	Bostad med särskild service, vuxna, köpt plats	LSS	23			1	1	24	2 000 000	2 000 000
						7				8 400 000
Korttidsvistelse (antal dygn)	Korttidsvistelse	SoL	2 160					2 160		
	Korttidsvistelse	LSS	2 100					2 100		
Korttidstillsyn (antal personer)	Korttidstillsyn	LSS	31					31		
Övrigt	Kontaktperson	SoL	49			4		49		
	Kontaktperson	LSS	62					62		
	Trygghetstelefon	SoL	120					120		
	Omvårdnadsbidrag	SoL	13					13		
	Personligt ombud		2					2		
SUMMA										20 245 600

12. ÄSKANDE OM MEDEL FÖR VOLYMFÖRÄNDRINGAR INOM INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG

	Volymmedel 2019	2018	2017	2016	2015
Kostnad IFO, kr/inv (exkl familjerätten)	5 379 616		3 596	3 619	4 026
<u>Övriga kända volymbehov</u>					
Relationsvåld	3 000 000				
Volymmedel - IFO totalt	8 379 616				
			76	74	72
Folkmängd	80 371	78 875	453	412	429
Förändr folkmängd 2019-2018	1 496				